

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2004-2005

---

17 NOVEMBRE 2004

Proposition de loi modifiant le Code judiciaire relative à la conciliation par le juge

(Déposée par Mme Nathalie de T' Serclaes et consorts

DÉVELOPPEMENTS

Depuis des temps immémoriaux et dans tous les régimes juridiques, il est admis que le juge a non seulement pour mission de trancher les litiges par la voie de décisions faisant autorité, mais également pour tâche de tenter de concilier les parties.

Le Code judiciaire de 1967 a voulu limiter les cas dans lesquels le préliminaire de conciliation était obligatoire et confirmer que la conciliation ne pouvait, en principe, être menée que du consentement des parties. Ce consentement est en effet inhérent au processus, tant pour sa mise en œuvre que pour son aboutissement favorable.

Le juge est particulièrement bien placé pour favoriser la solution amiable des litiges. «Le juge, disait l'orateur du Conseil d'État lors de l'élaboration du Code de procédure civile de 1806, s'efforce de calmer les passions, d'assoupir les haines, il éclaire les parties sur leur intérêt bien entendu; il leur montre l'abîme profond dans lequel elles vont se plonger; il personnifie la conciliation» (cité par J.-G. Locré, *Esprit du Code de procédure civile ou conférence dudit code avec les discussions du Conseil d'État, les observations du tribunal etc.*, t. I, Paris, 1816, pp. 133 et 134). Par la conciliation, le juge, sans nécessairement proposer lui-même une solution mais en permettant aux parties de la concevoir elles-mêmes, «intervient dans le conflit d'une manière diligente et active»

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2004-2005

---

17 NOVEMBER 2004

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, wat de minnelijke schikking betreft

(Ingediend door mevrouw Nathalie de T' Serclaes c.s.

TOELICHTING

Sinds mensenheugenis wordt in alle rechtstelsels erkend dat de rechter niet alleen tot taak heeft geschillen te beslechten via vonnissen, maar ook moet trachten de partijen te verzoenen.

Het Gerechtelijk Wetboek van 1967 wilde het aantal gevallen waarin een minnelijke schikking vooraf verplicht was, beperken en wilde bevestigen dat zo'n schikking in principe slechts mogelijk is als de partijen ermee instemmen. Die instemming is immers inherent aan het verzoeningsproces, zowel voor het verloop als voor de gunstige uitkomst ervan.

De rechter is bijzonder goed geplaatst om aan te sturen op een minnelijke regeling van geschillen. Bij het opstellen van de Franse «Code de procédure civile» in 1806 zei de spreker van de Raad van State dat de rechter zich inspant om de gemoederen te bedaren en de haatgevoelens te sussen; hij licht uiteraard de partijen in over hun belangen en toont hen de diepe afgrond waar zij zich in gaan werpen; hij verpersoonlijkt de verzoening (zie citaat in J.-G. Locré, *Esprit du Code de procédure civile ou conférence dudit code avec les discussions du Conseil d'État, les observations du tribunal etc.*, t. I, Parijs, 1816, blz. 133 en 134). Ook al stelt hij niet zelf een oplossing voor, maar geeft hij de partijen de kans samen tot een oplossing te komen, toch komt de rechter via de minnelijke schik-

(Rapport du Commissaire royal à la réforme judiciaire, M. Ch. Van Reepinghen, *Pasin.*, 1967 [suppl.], p. 407). On a pu en mesurer «avec satisfaction les résultats heureux» (*ibidem*).

Une solution amiable du litige épargne, en effet, des années de procès, des frais dépensés à perte, des effets néfastes sur la santé mentale. Elle garantit plus efficacement l'exécution effective des engagements pris par les parties. Sous ces aspects, la conciliation est un moyen efficace de résorber l'arriéré judiciaire. Dans certains pays, tel le Canada, la conciliation par le juge est, pour ce motif, encouragée par le législateur et le gouvernement à tous les stades de la procédure et devant toutes les juridictions.

Mais plus fondamentalement encore, le fait pour les parties d'avoir pu exprimer leurs sentiments devant le juge et d'avoir, sous son égide, abouti à une solution amiable du litige, fondée sur leurs intérêts personnels, est de nature à leur inspirer une plus grande satisfaction et une plus grande confiance dans la Justice, ce qui contribue puissamment à restaurer la confiance dans une institution souvent incomprise. Nul ne niera que ce besoin est particulièrement ressenti actuellement.

La conciliation, qui n'exige aucun moyen financier supplémentaire ni une extension du cadre, répond ainsi de manière particulièrement adaptée aux besoins actuels et, loin de détourner le juge de sa mission, elle lui permet au contraire d'en retrouver l'essentiel: résoudre les différends et rétablir une certaine paix sociale.

Or, curieusement, le Code judiciaire de 1967, tout en plaçant la conciliation au premier chapitre du titre relatif à l'instruction et au jugement de la demande (articles 731 à 734), ne règle expressément que la conciliation préalable à l'introduction ou à l'instruction d'une demande au premier degré de juridiction; il ne règle pas de manière générale la conciliation qui peut intervenir à tout stade de la procédure, y compris en degré d'appel.

De plus, le Code judiciaire ne garantit ni la confidentialité de la tentative de conciliation, ni qu'elle puisse avoir lieu en chambre du conseil et selon certaines techniques particulières de négociation, comme l'entretien séparé du juge-conciliateur avec chacune des parties ou avec leur avocat.

Or, l'on sait que la conciliation ne peut aboutir que si les parties peuvent avoir la pleine confiance que des informations qu'elles révèlent en vue d'une solution amiable ne seront pas divulguées.

king op een doortastende en actieve manier tussen in een conflict (Verslag van de Koninklijke Commissaris voor de gerechtelijke hervorming, de heer Ch. Van Reepinghen, *Pasin.*, 1967 [suppl.], blz. 407). Men heeft de goede resultaten met voldoening kunnen vaststellen (*ibidem*).

Een minnelijke regeling van het geschil voorkomt immers jarenlange procedures, oplopende kosten en mentale gezondheidsproblemen. Zij biedt meer waarborgen dat de verbintenissen die de partijen zijn aangegaan, ook daadwerkelijk worden nagekomen. Minnelijk schikkingen zijn in die zin dus een efficiënt middel om de gerechtelijke achterstand weg te werken. In sommige landen, zoals bijvoorbeeld Canada, stimuleren de wetgever en de overheid dan ook de minnelijk schikking door een rechter in alle stadia van de procedure en voor alle rechtscolleges.

Nog belangrijker is het feit dat de partijen hun gevoelens hebben kunnen uitleggen aan de rechter en onder zijn toezicht tot een minnelijke regeling van het geschil zijn gekomen die gebaseerd is op hun persoonlijke belangen. Dat schenkt hen meer voldoening en doet hun vertrouwen in het gerecht toenemen. Het draagt zeer duidelijk bij tot het herstel van het vertrouwen in een vaak onbegrepen instelling. Niemand kan ontkennen dat daaraan momenteel veel behoefte is.

De minnelijke schikking, waarvoor geen extra financiële middelen of mankracht nodig zijn, speelt dan ook zeer goed in op de huidige noden en leidt de rechter geenszins van zijn opdracht weg, maar laat hem precies de kern van zijn taak opnieuw uitvoeren: geschillen oplossen en een vorm van sociale vrede herstellen.

Het Gerechtelijk Wetboek van 1967 plaatst de minnelijke schikking wel in het eerste hoofdstuk van de titel betreffende de behandeling en berechting van de vordering (artikelen 731 tot 734) maar bepaalt enkel uitdrukkelijk dat een vordering vooraf ter minnelijke schikking kan worden voorgelegd aan de rechter die bevoegd is om in eerste aanleg ervan kennis te nemen. Het bevat geen algemene regeling voor de minnelijke schikking die in elk stadium van de procedure, ook in hoger beroep, kan worden getroffen.

Bovendien waarborgt het Gerechtelijk Wetboek niet dat de poging tot minnelijke schikking vertrouwelijk blijft, noch dat zij kan plaatsvinden in raadkamer en met een aantal bijzondere onderhandelings-technieken, zoals bijvoorbeeld het apart onderhoud van de rechter-verzoener met elk van beide partijen of met hun advocaat.

Een minnelijke schikking kan echter alleen tot resultaat leiden als de partijen er het volste vertrouwen in kunnen hebben dat de gegevens die zij verstrekken om tot een minnelijke regeling te komen, niet openbaar worden gemaakt.

La présente proposition veut par conséquent renforcer ces garanties pour les justiciables et, par là, les encourager à explorer toutes les voies de solution amiable.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

L'article 731, tel que proposé, reprend les dispositions actuelles des articles 731 et 732 relatives au préliminaire de conciliation avant l'introduction ou l'instruction d'une demande au premier degré de juridiction.

On a uniquement supprimé au début du premier alinéa les mots « principale introductive d'instance » pour envisager également le cas où la conciliation serait suggérée avant l'introduction d'une demande reconventionnelle ou incidente.

Article 3

L'article 732 nouveau règle la conciliation à tout stade de la procédure, et en particulier la conciliation en chambre du conseil, laquelle est assortie de toutes les garanties de confidentialité.

On a indiqué que la cause devrait en ce cas, en principe, être renvoyée à un autre juge. Il ne convient, en effet, pas que le juge qui a entendu les parties sous le sceau de la confidentialité en vue d'une solution amiable, poursuive, en cas d'échec de la tentative, l'examen de la cause en droit. Il pourrait, même inconsciemment, être porté à trancher le litige en fonction des informations confidentielles qu'il aurait obtenues par la tentative de conciliation.

Certains doutent qu'en l'état actuel de la législation, la tentative de conciliation puisse avoir lieu à huis clos et par des entretiens séparés (voy. B. Allemeersch, « *Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces* », *TPR*, 2003, pp. 431-432). Il convient dès lors de préciser expressément que la tentative de conciliation peut se dérouler en chambre du conseil et selon les modalités convenues avec les parties, par exemple au moyen d'entretiens séparés (caucus), par l'audition de témoins ou le recours à un expert, par l'assistance de personnes autres que les parties mais pouvant jouer un rôle dans l'obtention d'un accord, etc.

Ceci n'est pas contraire à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme, qui garantit le droit à un procès équitable et public. Cette disposition ne vise en effet que les procédures contentieuses et non les procédures gracieuses ni les mesures

Dit voorstel wenst de rechtzoekenden dan ook meer waarborgen te bieden en hen op die manier aan te sporen om gebruik te maken van alle mogelijkheden om tot een minnelijke oplossing te komen.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 2

Het voorgestelde artikel 731 neemt de bepalingen over van de huidige artikelen 731 en 732 betreffende de poging tot minnelijke schikking vóór de inleiding of de behandeling van een vordering in eerste aanleg.

Aan het begin van het eerste lid zijn de woorden « Iedere inleidende hoofdvordering » vervangen door de woorden « Iedere vordering » om ook rekening te kunnen houden met die gevallen waarin een minnelijke schikking wordt gesuggereerd voordat een tegenvordering of tussenvordering wordt ingeleid.

Artikel 3

Het nieuwe artikel 732 regelt de minnelijke schikking in ieder stadium van de procedure en in het bijzonder de minnelijke schikking in raadkamer, waarvoor alle mogelijke waarborgen inzake vertrouwelijkheid worden gegeven.

Er wordt op gewezen dat de zaak in dat geval in principe naar een andere rechter moet worden verwezen. Het is immers niet raadzaam dat de rechter die de partijen in vertrouwen gehoord heeft om tot een minnelijke oplossing te komen, de behandeling in rechte voortzet wanneer die poging is mislukt. Hij zou immers, zelfs onbewust, het geschil kunnen beslechten op basis van vertrouwelijke informatie die hij tijdens de poging tot minnelijke schikking heeft verkregen.

Sommigen betwijfelen of in de huidige stand van de wetgeving de poging tot minnelijke schikking kan plaatsvinden achter gesloten deuren en met telkens een apart onderhoud (zie B. Allemeersch, « *Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces* », *TPR*, 2003, blz. 431-432). Er moet dus expliciet worden verduidelijkt dat de poging tot minnelijke schikking in raadkamer mag plaatshebben, op de wijze die is overeengekomen met de partijen. Dat kan bijvoorbeeld via een apart onderhoud, via het horen van getuigen of een expert, via de hulp van derden die een rol kunnen spelen om tot een akkoord te komen, ...

Dit is niet strijdig met artikel 6 van het Europees Verdrag van de rechten van de mens dat het recht op een openbaar en eerlijk proces waarborgt. Deze bepaling slaat immers enkel op procedures voor geschillen en niet op procedures van willige rechtsmacht noch

d'instruction, auxquelles la tentative de conciliation peut être assimilée.

L'alinéa 3 règle le mode de convocation des parties.

L'alinéa 4 garantit la confidentialité future de la conciliation en chambre du conseil.

Article 4

L'article 733 nouveau règle les modalités de l'entente et précise que la tentative de conciliation est gratuite.

L'entente peut être matérialisée dans un procès-verbal de conciliation ou dans un jugement d'accord, aux conditions de l'article 1043 du Code judiciaire.

Article 5

L'article 109bis, § 1er, du Code judiciaire est modifié pour préciser qu'en appel, la conciliation peut être tenue par un seul conseiller. En première instance, en revanche, l'article 91 du code prévoit déjà actuellement que les demandes sont en principe attribuées à des chambres ne comprenant qu'un juge.

Nathalie de T' SERCLAES.
Clotilde NYSENS.
Luc WILLEMS.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution, à l'exception de l'article 5 qui règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 731, alinéa 1er, du Code judiciaire les mots «principale introductive d'instance» sont supprimés.

op onderzoeksmaatregelen, waarmee de poging tot minnelijke schikking kan worden gelijkgesteld.

Het derde lid regelt de wijze waarop de partijen worden opgeroepen.

Het vierde lid waarborgt de vertrouwelijkheid bij een minnelijke schikking in raadkamer.

Artikel 4

Het nieuwe artikel 733 betreft de bepalingen over de schikking en stelt dat de poging tot minnelijke schikking gratis is.

De schikking kan worden neergeschreven in een proces-verbaal of in een vonnis, overeenkomstig de bepalingen van artikel 1043 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 5

Artikel 109bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, wordt gewijzigd om te verduidelijken dat, in beroep, de minnelijke schikking mag worden toegewezen aan één raadsheer. Artikel 91 van het Wetboek bepaalt nu reeds dat in eerste aanleg de vorderingen in principe worden verwezen naar een kamer met één rechter.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet, met uitzondering van artikel 5, dat een aangelegenheid regelt als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 731, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden «Iedere inleidende hoofdvordering» vervangen door de woorden «Iedere vordering».

Art. 3

L'article 732 du même Code, dont le texte actuel deviendra l'alinéa 3 de l'article 731, est remplacé par la disposition suivante :

«Art. 732. — Dès l'introduction de la cause, en instance comme en appel, le juge peut concilier les parties.

Le juge peut également, de l'accord des parties, renvoyer la cause pour conciliation à un autre juge. En ce cas, la tentative de conciliation a lieu en chambre du conseil, et selon les modalités convenues avec les parties; le juge peut notamment les entendre ou entendre leur conseil séparément.

Les parties sont convoquées par simple lettre du greffier.

Les documents établis et les communications faites au cours d'une conciliation en chambre du conseil et pour les besoins de celle-ci sont confidentiels.»

Art. 4

À l'article 733 du même Code le membre de phrase suivant est inséré in limine de la deuxième phrase : « À moins que les parties sollicitent l'application de l'article 1043, ».

Art. 5

L'article 109bis, § 1er, du même Code, inséré par la loi du 19 juillet 1985, est complété par un alinéa 2, rédigé comme suit :

«La conciliation en chambre du conseil peut être tenue par un conseiller unique.»

20 octobre 2004.

Nathalie de T' SERCLAES.
Clotilde NYSENS.
Luc WILLEMS.

Art. 3

Artikel 732 van het Gerechtelijk Wetboek, dat in zijn huidige lezing het derde lid van artikel 731 wordt, wordt vervangen als volgt :

«Art. 732. — De rechter kan, vanaf het ogenblik van de rechtsingang, zowel in eerste aanleg als in hoger beroep, de partijen verzoenen.

De rechter kan tevens met instemming van de partijen de zaak naar een andere rechter verwijzen met het oog op een minnelijke schikking. In dat geval heeft de poging tot minnelijke schikking plaats in raadkamer en op de wijze die met de partijen is overeengekomen; de rechter kan onder meer de partijen of hun raadslieden afzonderlijk horen.

De partijen worden bij gewone brief van de griffier opgeroepen.

De stukken die worden opgemaakt en de mededelingen die worden gedaan tijdens en ten behoeve van een minnelijke schikking in raadkamer, zijn vertrouwelijk.»

Art. 4

In artikel 733 van hetzelfde Wetboek, wordt de tweede zin vervangen als volgt : « Indien een schikking tot stand komt, worden de bewoordingen ervan opgetekend in het proces-verbaal waarvan de uitgifte wordt voorzien van het formulier van tenuitvoerlegging tenzij de partijen om toepassing van artikel 1043 verzoeken. »

Art. 5

Artikel 109bis, § 1, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 19 juli 1985, wordt aangevuld met een tweede lid, luidende :

«De minnelijke schikking in raadkamer mag worden toegewezen aan één raadsheer.»

20 oktober 2004.